

Monika KALIN GOLOB*

O STILISTIKI IN NJENEM POMENU: JEZIKOSLOVNA DISCIPLINA V DRUŽBI 21. STOLETJA**1

Povzetek. V članku z analizo dostopnih stilistik, ki obravnavajo zgodovinski razvoj discipline, opišemo razvoj stilistike, njene predhodnice, osamosvajanje od literarne vede in sodobno stanje. V nadaljevanju se osredotočamo na slovensko jezikoslovno stilistiko, in sicer na podlagi analize zapisov bibliografskih enot s ključno besedo stilistika v slovenskem vzajemnem katalogu Cobiss+, iz katerega shematsko prikažemo glavne prvine razvoja. S pregledom in analizo stilističnih objav Toma Korošča, ki je največji del svojega raziskovanja posvetil medijski stilistiki, utemeljujemo njegov prispevek k slovenski teoretski stilistiki. Celotna analiza je pokazala, da je stilistično raziskovanje v Sloveniji intenzivno od 60. let preteklega stoletja, da je pomemben del raziskovanja povezan z delom Toma Korošča in da je ob teoretski stilistiki dandanes treba v splošno izobraževanje vseh stopenj vključevati tudi klasično šolsko stilistiko.

Ključni pojmi: jezikoslovna stilistika, zgodovina stilistike, medijska stilistika, novinarski stil, oglaševalni stil, jezikoslovno izobraževanje, retorika

Uvod

V času, ko nas begajo informacije o algoritemsko spisanih člankih in ko informacijski giganti tekmujejo med seboj, kdo bo hitrejši in boljši pri raziskavah strojnega učenja, ko se učitelji, profesorice, univerze in šole sprašujemo, kakšna bo prihodnost usvajanja in učenja jezika, pisanja spisov, seminarskih nalog, zaključnih del in znanstvenih objav, se zdi pisanje

* Dr. Monika Kalin Golob, redna profesorica, Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani, Slovenija.

** Izvirni znanstveni članek.

¹ Delo je nastalo v okviru raziskovalnega programa »Slovenski jezik – bazične, kontrastivne in aplikativne raziskave« (PG-0215) in v okviru projekta »Upravljanje jezikovne politike visokega šolstva: pregled stanja, dobrih praks in ukrepi« (CRP V6-2276), ki ju financira Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije.

DOI: 10.51936/tip.60.2.203

o največkrat oporekani jezikoslovni disciplini anahronistično. Ne le, da ni soglasja o tem, kaj je jezikovni stil, enotne niso niti definicije vede, ki se ukvarja z njim, ali kot se vprašuje Cassirer (v Sandig, 1986: 18):

Kaj je potem stil in kaj dela stilistika? Takšna vprašanja pogosto uvajajo začetek stilističnih raziskav. Že samo to dejstvo kaže dvoje: prvič, da ni sprejete definicije stila in ni splošnega soglasja o ciljih, metodi ali gradivu za tisto, kar je znano kot stilistika; drugič, da se zdi, da se raziskovalci stilistike dokaj jasno strinjajo, da so ta vprašanja težavna.

Čeprav je od izjave minilo nekaj desetletij, se njena vsebina ponavlja tudi v sodobnosti, vendarle številne raziskave, objave in poučevanje stilistike tudi na univerzitetni ravni dokazujejo trdoživost, čezdisciplinarnost in umeščenost stilistike v sodobne jezikoslovne tokove.

V članku bomo najprej pregledali razvoj stilistike, njene predhodnice, osamosvajanje od literarne vede ter sodobno stanje, in sicer z analizo knjižnih stilistik, ki (med drugim) obravnavajo zgodovino te discipline.² V nadaljevanju se bomo osredotočili na slovensko jezikoslovno stilistiko, in sicer s pregledom zadetkov stilističnih objav v slovenščini (ključna beseda *stilistika*), kot jo izkazuje vzajemni katalog Cobiss+. S pregledom in analizo stilističnih objav profesorja Toma Korošca, ki je največji del svojega raziskovanja posvetil medijski stilistiki, bomo ovrednotili njegov prispevek k slovenski teoretski stilistiki. Skozi celotno analizo bomo iskali argumente za odgovor na temeljni raziskovalni vprašanje: 1. kakšna je danes raziskovalna umeščenost (slovenske) jezikoslovne stilistike in kako njena spoznanja vključiti v jezikovno izobraževanje ter 2. kakšen je prispevek Toma Korošca k razvoju slovenske teoretske stilistike?

Stilistika kot veda

Odgovor na vprašanje, kaj je stilistika, kdaj se je vzpostavila kot samostojna disciplina in kaj je predmet njenega zanimanja, je odvisen od tega, ali jo definira zahodnoevropsko-ameriški ali vzhodnoevropski pogled. Uvodničarja in urednika impresivno obsežne knjige *The Cambridge Handbook of Stylistics* (2014: 1–9) Peter Stockwell in Sara Whiteley jo skladno z zahodno (francosko, nemško in britansko-ameriško) tradicijo postavljata v 50. in 60. leta 20. stoletja ter jo povezujeta z jezikovno analizo literarnih besedil. Čeprav, kot navajata (Stockwell in Whiteley, 2014: 4), živi v različnih državah pod različnimi imeni (literarna lingvistika, literarna

² Zaradi jezikovnih ovir sem se osredotočila na nemško, angleško, slovaško, češko in hrvaško pisane, gl. seznam literature.

semantika, literarna pragmatika, poetika ...), je tudi iz nabora imen razvidno, da je osredotočena na literarna besedila, zato jo natančneje imenujeta *literarna stilistika*. V novjšem času pa se po njunem tudi zahodna stilistika usmerja z literarnih tudi na druga besedila, predvsem polliterarna, kot pravita, npr. oglaševalna in druga medijska (Stockwell in Whiteley, 2014: 8), pri čemer njihovo analizo povezujeta s presečišči stilistike ter uporabnega jezikoslovja, medijskih študij in diskurzivne analize.

Ker pri analizi literarnih del stilistika izhaja iz različnih jezikoslovnih teorij, se pojavlja vprašanje, ali je jezikoslovna ali literarnokritična poddisciplina, poddisciplina literarne hermenevtike, literarne teorije ali semiotike (Wales, 2014: 36). Ta zahodni pogled dobro ilustrirajo Nørgaard idr. (2010: 1): »Stilistika je pogosto razumljena kot jezikoslovni pristop k leposlovju – to je razumljivo, saj je večina stilistične pozornosti do sedaj bila posvečena literarnim besedilom.«

V nasprotju z zahodno stilistično tradicijo je vzhodnoevropska stilistika osredotočenost raziskav na vsa (ne le umetnostna) besedila postavljala že v 30. letih 20. stol. Izhajajoč iz teorije funkcijskih stilov (v slovenščino prevedenih kot funkcijske zvrsti), kot se je razvijala znotraj Praškega lingvističnega krožka (ustanovljenega 1926) med svetovnima vojnoma (pod vplivom ruskega formalizma in de Saussurjevega strukturalizma) ter predvsem po drugi vojni v češki in slovaški stilistični teoriji, je raziskovala knjižni jezik v vseh njegovih funkcijskozvrstnih različicah. Prav zato je razlikovanje med *jezikoslovno* (*lingvistiko*, prim. Akhmanova, 1976) in *literarno stilistiko* v vzhodni (predvsem slovanski) tradiciji zgodnejše in bolj določeno. Medtem ko prva raziskuje vsa besedila, se druga posveča le leposlovnim (prim. Mistrík, 1985; Hoffmanová, 1997; Katnić-Bakaršič, 2001; Findra, 2004; Čechová idr., 2008).

Razvoj stilistike in njene predhodnice

Povezanost in prehajanje stilistike med literarno vedo in jezikoslovjem ima korenine v njenem nastanku. Opisovalci zgodovine stilistike kot discipline (npr. Mistrík, 1985; Sowinski, 1991: 17–51; Hoffmanová, 1997; Katnić-Bakaršič, 2001; Stockwell, Whiteley, 2014) njene zametke postavljajo v antiko. Predhodnice stilistike so bile različne vede, ki so se postopoma združevale. Zelo natančen pregled razvoja najdemo pri Mistríku (1985: 7–30), ki kot predhodnice stilistike navaja tri antične discipline: **retoriko**, **poetiko** in **dialogiko**. V stari Grčiji je kot predhodnica stilistike imela največji pomen retorika. Aristotel (384–322 pr. n. št.) in njegovi učenci so veliko pozornosti posvečali razvrščanju in formulaciji misli, torej dispoziciji in elokuciji. Njihova razmišljanja so poudarjala štiri stilne kvalitete in razlikovanje treh stilnih ravni (visoki, srednji, nizki stil), izmed katerih ima vsaka svoj delež pesniškega okrasja. To vse so vprašanja stila, ki pa takrat še niso bila

tako poimenovana, izraz *stil* se namreč pojavi kasneje, pri Ciceru (106–43 pr. n. št.), in sicer sprva v pomenu osebnega izražanja (npr. *stilus Homeri*, homerski stil). Šele okoli leta 400 n. št. se je začelo govoriti o stilih, medtem ko je današnji pojem in termin stil vzpostavilo šele obdobje romantike, ki je za predmet stilistike štela pisano besedo in govorjeno še vedno prepuščala retoriki (Mistrík, 1985: 10).

Druga veda, ki jo štejemo za predhodnico stilistike, je bila poetika; razvita prav tako v stari Grčiji, se je ukvarjala s tvorbo umetnostnega dela. Za prvega teoretika štejemo Aristotela in njegovo *Poetiko*. Medtem ko se je del retorike razvil v stilistiko, se je poetika razvijala samostojno kot literarna veda.

Tretja veda predhodnica je bila dialogika, tj. nauk o pogovoru, razpravi in metodah prepričevanja. Dialog se je štel za nujno znanje, vprašanja so bila zastavljena tako, da je moral sogovornik dajati pričakovane odgovore. Velik poudarek obliki dialoga kot najprimernejši za izmenjavo znanstvenih spoznanj je dajal Sokrat. Podobno kot retorika se je tudi dialogika postopoma vključevala v stilistiko in izgubljala svojo samostojnost.

Temelji stilistike so bili tako dani v antiki z deli o zgradbi govora, med katerimi sta najstarejši Aristotelovi *Poetika* in *Retorika*. Veliko prvin se je iz teh del preneslo tudi v sočasno stilistiko in poetiko, npr. nasprotje med umetnostnimi in neumetnostnimi besedili, med govorjeno in pisano besedo, pozornost, usmerjena na sporočanje funkcijo in estetiko izraza: metafore, ritem, skladenjske in druge figure. Prav zaradi povezave s poetiko se v zahodni stilistiki stilistika povezuje z analizo leposlovnih besedil. Vendarle, kot poudarja Hamilton (2014: 63): brez retorike v preteklosti ne bi bilo stilistike v sedanosti. Do osamosvajanja stilistike naj bi po njegovo (Hamilton, 2014: 67–69) prišlo zaradi postopnega zoženja retorike na nekaj tropov (metaforo, metonimijo, sinekdoho in ironijo), kar je potekalo od 16. stoletja in vse do Jakobsonovega (»zavajajočega«)³ osredotočanja le na metaforo in metonimijo. Intenzivna osredotočenost na trope in figure je gotovo prispevala k vzponu stilistike, njun razvoj je tako trdno povezan, da »ni težko videti retorike kot stilistike« (Hamilton, 2014: 76).

Če se zdi zgodba o tem, kako je retorika postala stil in kako je ta kanon postal stilistika, za nekatere okuse preveč preprosta, so možne druge alternative. Nekateri morda vidijo stilistiko kot del retorike; drugi jo lahko vidijo kot retoriko; in spet drugi ju lahko vidijo kot soobstoječi. (Hamilton, 2014: 76)

³ Hamilton (2014: 68–70) navaja Vickersovo kritiko Jakobsonove obravnave metafore in metonimije kot temeljnih opozicij pri nastajanju govora ter označi Jakobsonovo povezovanje literature z metonimijo in poezije z metaforo za zavajajoče: »Skratka, poskus umestiti ves stil, ali retoriko, ali literaturo le v dve kategoriji ju dela brezupno 'upogljivi' in 'preobsežni, da bi bili uporabni'« (Hamilton, 2014: 69; enojni narekovaji označujejo Vickersa).

Tudi danes se francoska in angleška raba izraza *stilistika* nanaša na jezikovno analizo leposlovja; v Franciji je to razlikovanje še posebej natančno, striktno jo ločujejo od analize vseh drugih besedil, ki jo poimenujejo *l'analyse du discours*. V angleški literaturi pa pogosto vzpostavljajo opozicijo med *stilistiko* (ki se nanaša na literarno stilistiko) in *retorično stilistiko* (ki obravnava neleposlovna besedila) (Hamilton, 2014: 70, 71). Seveda še danes obstajajo številna prekrivna mesta med literarno in jezikoslovno stilistiko, saj je kot znanstvena disciplina, ki se je osamosvajala šele v 20. stol., s pestrostjo smeri in metod proučevanja razvijala in različno omejevala svoje temeljne pojme, terminologijo in metode (Josić, 2021: 7).

Osamosvajanje stilistike in razvoj jezikoslovne stilistike

Stilistika se začne kot disciplina postopoma osamosvajati šele na začetku 20. stol. v okviru ženevsko-francoske jezikoslovne šole (Mistrík, 1985: 14, 15), katere ustanovitelj je bil Charles Bally (1865–1974). Ta je menil, da je v jezikovni informaciji vedno nekaj od jezika in nekaj od človeka, ki daje informacijo. Stilistiko je definiral kot nauk o izrazih, ki kažejo čustveno življenje človeka. Ker se je v svoji stilistiki kar v dveh tretjinah posvečal ekspresivno-emocionalnim sredstvom, se njegova stilistika imenuje ekspresivno-emocionalna. To je rezultat obdobja psihologizma kot prevladujoče smeri na prehodu v 20. stoletje in Ballyjeve osredotočenosti na govorjeni jezik kot spontani izraz, medtem ko je knjižni jezik opisoval kot nenaraven (Uhlik, 2014: 593). Tako je Ballyjevo pojmovanja stilistike posebno, ker

postavlja v središče govorjeni jezik in se tako oddaljuje od tradicionalne stilistike, ki je izhajala predvsem iz preučevanja umetniškega izražanja in zborne norme. Poleg tega /.../ je Bally na malce poenostavljen, a vendarle zanimiv način vpeljal razlikovanje med dvema načinoma izražanja, čustvenim in razumskim. (Uhlik, 2014: 596)

Istočasno, a s popolnoma drugačnim razumevanjem je o stilistiki in stilu pisal ruski jezikoslovec G. Vinokur. V nasprotju z Ballyjem

/Vinokur/ namena govornega dejanja ne opredeli psihologistično, saj zanj primarni cilj komunikacije ni le spontano izraziti svojo subjektivnost, temveč predvsem uporabljati določeni govorni stil ob situaciji v skladu s pravili, ki veljajo v dani družbi. Vsak govorni stil (administrativni, publicistični ali poetični) ima svojo posebno »zgradbo« oziroma organizacijo jezikovnih sredstev. (Uhlik, 2014: 597)

Kot poudarja Uhlik (2014: 601), sta oba modela stilistike pomembno vplivala na zgodovino jezikoslovja. Ballyjeva opredelitev stilistike je spodbudila jezikoslovce, ki so poskušali sistemsko opisati nestandardna jezikovna sredstva in govorni jezik. Vinokurjeva pa je vplivala »na funkcionalno stilistiko Viktorja Vinogradova (1894–1969), ki je pomemben model opisovanja jezikovne členjenosti in funkcioniranja v ruskem in sovjetskem jezikoslovju« (Uhlik, 2014: 602), ter tudi na Praški lingvistični krožek, ki je presegel raziskovanje stila kot individualnega pojava in na podlagi funkcije jezika razpoznal vrsto funkcijskih stilov (B. Havránek po letu 1932, V. Mathesius po 1942; prim. Čechová idr., 2008: 28).

Ballyjeva *Stilistika (Traité de stylistique française, Paris 1909)* je po Mistríku (1985: 14, 15) postavljena za začetek jezikoslovne stilistike. Z njo je: a) uvedel opisno stilistiko; b) stilistiko postavil kot jezikoslovno disciplino; c) pokazal, da stilna sredstva tvorijo sistem. Saussurjev strukturalizem z razlikovanjem med jezikom kot sistemom in njegovo rabo (govorom) je imel velik vpliv tako na program kot tudi metodologijo Praškega lingvističnega krožka (1926–1948). Člani krožka so postavili temelje funkcijskega raziskovanja jezika, ki je imelo vpliv tudi na slovensko jezikoslovje.

Od 50. let 20. stoletja dalje govorimo o osamosvojitvi jezikoslovne stilistike od literarne vede. Tako je jezikoslovna stilistika postala relativno samostojen del jezikoslovja, ki proučuje: a) izrazna sredstva (jezikovna in izvenjezikovna), ki sodelujejo pri zgradbi jezikovnih pojavov; b) vprašanja zgradbe in strukture besedila; c) stilno diferenciacijo jezikovnih pojavov (Mistrík, 1985: 30).

Sodobna stilistika in njena čezdisciplinarnost

Z vznikom novih jezikoslovnih smeri (sociolingvistika, kognitivna lingvistika, besediloslovje, pragmatika, psiholingvistika, konverzacijska analiza, korpusno jezikoslovje ...) tudi stilistika kot izrazito interdisciplinarna vse od 60. let 20. stol. razvija nove pristope in koncepte, na katere vplivajo modeli teh novih jezikoslovnih (pod)disciplin: Hallidayev funkcijski model je v 70. letih vplival na razvoj stilistike, ki je z upoštevanjem družbenih okoliščin odprla pot proučevanju ideologije, ustvarjene z jezikom (npr. feministična, kritična stilistika); pragmatika na pragmatično stilistiko, kognitivno jezikoslovje na kognitivno stilistiko, razvija se korpusna stilistika itn. (Katnić-Bakaršić, 2001: 43–54; Nørgaard idr., 2010; Wales, 2014: 36, 37, 43–45). Seveda vse to vodi k množenju terminov, zato nastajajo tudi slovarji stilističnega izrazja; a katerikoli model je uporabljen za analizo, je bistveno, da stilistična raziskava iz njega razvije »sistematično in eksplicitno ter zato transparentno in preverljivo« (Wales, 2014: 34) stilistično metodo.

Prav zaradi meddisciplinarnosti se raziskovalci in raziskovalke, ki

obravnavajo (in pogosto se zdi, kot da upravičujejo) stilistiko kot vedo oz. disciplino, v uvodih pogosto odzivajo na pavšalne ugotovitve, da je stilistika eklektična disciplina (Hoffmanová, 1997: 5; Stockwell in Whiteley, 2014: 6), da se kot jezikoslovna disciplina rada prikazuje kot kaos (Sandig, 1986: 13), kot samo praktična disciplina brez koherentne teorije (Toolan, 2014: 13, 14). Katie Wales prikaz interdisciplinarnosti metod in poddisciplin kot stilističnega instrumentarija povedno zaključuje na naslednji način:

Eklektična narava stilistike pa pomeni, da imajo nove metode in modeli vznemirljive možnosti vzbujanja svežih mentalnih podob in interpretacij ter odstiranja učinka celo pri tistih besedilih, za katera smo dolgo menili, da jih poznamo; najsibo leposlovnih ali neleposlovnih. (Wales, 2014: 45)

Danes torej govorimo o meddisciplinarnosti, ali natančneje, čezdisciplinarnosti (Katnič-Bakaršič, 2001: 13), in ne zatonu stilistike kot jezikoslovne discipline. Ta izhaja – kot smo orisali – iz zgodovinskega razvoja, iz antičnih predhodnic ter stičnega področja med literarno vedo in jezikoslovjem, tako si še vedno delita tudi nekatere temeljne pojme. Čeprav je bila in je med najbolj izpodbijanimi (Katnič-Bakaršič, 2001: 13) jezikoslovnimi disciplinami, je danes eklekticizem, ki so ji ga očitali kot pomanjkljivost, pravzaprav prednost. Za postmoderna besedila so namreč značilni rušenje norm, hibridni žanri, fragmentacija, večkodnost, medbesedilnost in medkulturnost. Prav zato tudi danes lahko sprejemamo koncept praške funkcijske stilistike o stilu kot integralnem delu zgradbe besedila:

Tudi rušilna, besedilo razgrajujoča, dezintegracijska gesta ima lahko povezovalni učinek sui generis in se vedno uresničuje na ozadju določenih stilnih norm in modelov. Tako je stil lahko kontrolna točka, brez katere bi v morju besedil, medbesedil, žanrov, pa tudi jezikoslovnih in vmesnih disciplin popolnoma potonili. (Hoffmannová, 1997: 175)

Če je bilo pred desetimi leti (2013) v letnem pregledu stilističnih objav, ki jih pripravljajo v reviji *Language and Literature* (SAGE), mogoče zapisati (McIntyre, 2014: 389–401), da ostaja literatura osrednja točka stilističnega raziskovanja in da je njegovo težišče na umetnostnih besedilih mogoče dobro opisati z zvezo »klasična stilistika« (McIntyre, 2014: 389), se v enakem pregledu za leto 2021 (Price, 2022: 519–540) opis objav razširi po številnih kategorijah stilističnega raziskovanja. Tako avtorica ugotavlja:

Raziskave, objavljene v 2021, so razvrščene v ključne kategorije, npr. »večkodna stilistika«, »kognitivna stilistika«; vendarle je treba bolj kot

kadarkoli prej opozoriti, da mnogo objav ni mogoče preprosto umestiti le v eno izmed kategorij. To dejstvo kaže interdisciplinarnost in širok razpon raziskav v sodobni stilistiki. (Price, 2022: 520)

Slovenska stilistika

Stilistika kot del literarne vede in kot jezikoslovna disciplina ima svoje mesto tudi v slovenski tradiciji. Poglobljena analiza slovenskih znanstvenih in strokovnih del, ki jih lahko štejemo za stilistična, še ni bila opravljena, zato so tudi naše delitve za namen tega članka zgolj shematske in narejene na podlagi zapisov v slovenskem vzajemnem katalogu Cobiss+. Ta izkazuje pod ključno besedo *stilistika* in z omejitvijo na objavo v slovenskem jeziku 1013 zadetkov. Do leta 1969 je takih zadetkov 65, 39⁴ jih sodi na področje jezikoslovne stilistike.⁵ Najstarejši zapis sega v leto 1903, *Navodilo za spisovanje raznih pisem in opravičnih listov običajnih in vsakdanjem zasebnem in medsebnem življenji: z mnogimi vzorci* (V Ljubljani: I. Giontini, 1903). Nadaljnja desetletja vse do 60. let prevladujejo objave o analizi umetnostnih besedil in poetika. Kot pri drugih narodih se je od literarne teorije osamosvojena jezikoslovna stilistika

začela razvijati pri nas skupaj s sodobnim jezikoslovjem šele po drugi svetovni vojni, ko se je uveljavila teorija zvrstnosti tudi kot stilistično vprašanje, ko so nastajale v sklopu strukturalnega opisa jezikovnega sistema študije stilne vrednosti jezikovnih znamenj po sistemskih ravninah in ko se je začelo razvijati sodobno jezikoslovje. (Pogorelec, 1991/2011: 27)

Intenzivnost jezikovnostilističnih objav tako v Sloveniji naraste v 60. letih, ko prevladujejo jezikovni koticiki (Naši razgledi) in članki Jožeta Toporišiča o (praktični) stilistiki ter stilistična poglavja v njegovih učbenikih za gimnazije (*Slovenski knjižni jezik* 1–4: 1965–67, 1970);⁶ 14 jih je zavedeno v sistemu Cobiss+. Iz tega časa je tudi Toporišičeva definicija (jezikoslovne) stilistike in stilema (1965 v 2008: 24):

⁴ Izločila sem podvojitve (npr. separat in isti članek v reviji), diplomatska dela in raziskovalne študijske naloge, polemike ter recenzije.

⁵ Dostopno prek <https://plus.cobiss.net/cobiss/si/sl/bib/search/advanced?ax&ti&kw=stilistika&db=cobib&sort=au&mat=allmaterials&laf=slv&pdto=31.12.1969&start=10, 14. 1. 2023>.

⁶ Večina teh objav je zbrana v Toporišič (2008), kjer je v spremni besedi (str. 5–10) tudi historiat Toporišičevega raziskovanja in objav o stilistiki ter stilu umetnostnih in neumetnostnih besedil.

/Znanost/, ki ugotavlja in razlaga sporočilno vrednost jezikovnih sredstev. /.../ Vsako izmed teh sredstev je v določenem besedilu ali čisto navadno, nevtrarno, ali pa vzbuja – oz. lahko vzbuja – posebno pozornost in takrat zanj rečemo, da je stilno označeno ali da je stilem.

Iz leta 1968 so že prvi trije prispevki Toma Korošca o novinarskem stilu (takrat Korošec še uporablja poimenovanje *časopisni stil*, a ga kasneje nadomesti s *poročevalski*); izšli so kot jezikovni kotički v Gospodarskem vestniku.

S področja jezikoslovne stilistike je tudi 113 del,⁷ ki so izšla po letu 1970,⁸ ne upoštevajoč diplomskih in magistrskih del, ocen (recenzij), raziskovalnih poročil, ki so bila objavljena tudi v člankih, in podvojitve zapisov. Objave v grobem kažejo dve usmeritvi jezikovnostilističnih raziskav: a) raziskovanje umetnostnih besedil z jezikovnostilistično metodo (Breda Pogorelec, Jože Toporišič, Tomaž Sajovic, Marko Stabej, Mojca Smolej), posebej tudi z diahronega vidika (poleg naštetih še Martina Orožen, Marko Jesenšek, Irena Orel); in b) stilistika neumetnostnih besedil, od jezikovnosistemske (Jože Toporišič, Ada Vidovič Muha, Irena Stramljič Breznik, Nataša Logar) do jezikovnozvrstne (osredotočene na posamezne funkcijske zvrsti: publicistika, še posebej novinarstvo oz. poročevalstvo, uradovni, strokovni jezik, oglaševanje) in besedilne (Tomo Korošec, France Novak, Janez Dular, Erika Kržišnik, Velemir Gjurin, Mira Ivič Krajnc, Monika Kalin Golob, Tina Lengar Verovnik, Nataša Logar idr.).⁹

Mistrík (1985: 22) v pregledu slovanskih stilistik na območju tedanje Jugoslavije kot slovenski prispevek k analizi »pragmatičnega delovanja jezika« navaja knjigo Frana Vatovca *Retorika – govorništvo* iz leta 1972. Marie Čechová idr. (2008: 53) v pregledu vpliva češke stilistične funkcijske šole na druge raziskovalce navaja Ado Vidovič Muha in Toma Korošca kot poznavalca in prenašalca češke teorije v slovensko jezikoslovje. Resda celovite stilistike slovenskega jezika (še) nimamo, nabor del pa kaže, da je stilistično raziskovanje v Sloveniji od 60. let stalnica ter prinaša vpogled v jezikovne izbire, učinke, namen in strukturo najrazličnejših besedil, besednih vrst in funkcijskih (pod)zvrsti.

⁷ Zahvaljujem se Eriki Kržišnik, ki mi je posredovala svoj pregled bibliografije jezikovnostilističnih objav med letoma 1970 in 2020.

⁸ Skupaj je pod pojmom stilistika in omejitvijo na slovenski jezik 950 zadetkov. Dostopno prek <https://plus.cobiss.net/cobiss/si/sl/bib/search/advanced?ax&ti&kw=stilistika&db=cobib&sort=au&mat=allmaterials&laf=slv&pdto=31.12.1969&start=10>.

⁹ Prim. <https://plus.cobiss.net/cobiss/si/sl/bib/search/advanced?ax&ti&kw=stilistika&db=cobib&mat=allmaterials&laf=slv&pdfrom=1.1.1970&pdto=9.2.2023>.

Medijska stilistika Toma Korošca

Stilistika poročevalstva

Velik del stilističnih raziskav je od 60. let povezan z delom Toma Korošca. Sprva se je (ob leksikografiji) ukvarjal z raziskovanjem jezika slovenskega poročevalstva, torej novinarskih besedil. Prvi objavljeni prispevki, v katerih je obravnaval *novinarski oz. časopisni jezik*, so bili (kot že omenjeno) jezikovni koticiki Slovenščina v gospodarstvu (Gospodarski vestnik 1967–69). Njegovo prizadevanje preseči pogosto enostranske in subjektivne sodbe o poročevalskem jeziku je temeljilo na poznavanju teorije knjižnega jezika praške šole, katere učenec je bil kot podiplomski študent na Filozofski fakulteti Karlove univerze v Pragi.

Sledila je disertacija (*Poglavja iz strukturalne analize slovenskega časopisnega stila*, 1976), v kateri je kritično pregledal dotedanje prispevke, razprave in mnenja o jeziku in stilu poročevalstva ter analiziral temeljne značilnosti tega jezika s funkcijskega stališča, tj. »kako jezik – slovenski knjižni jezik – deluje, ko mu je naloženo opravljati vlogo v poročevalstvu« (Korošec, 1976: 6). Ugotovitve nadaljnjih raziskav je objavljaval v Slavistični reviji, deloma tudi v Jeziku in slovstvu.

Leta 1998 je izšla njegova knjiga *Stilistika slovenskega poročevalstva*, ki je izbor in predelava že objavljenih del, vsaj četrtnina besedila pa je nova. Korošec je v treh temeljnih poglavjih (*K pojmovanju stila*, *Stilistika naslovov časopisnih poročevalskih besedil* in *Poročevalsko besedilo*) obravnaval predvsem časopisno poročevalstvo (večina zgledov je iz dnevnika Delo), deloma pa tudi pri radijsko (*Skupni sporočanješki krog v poročevalstvu*, *Čas v poročevalskih besedilih*, *Pretvorbeni modeli*) in televizijsko (pri obravnavi naslovja, t. i. *televizijski prednaslov*).

Knjiga *Stilistika slovenskega poročevalstva* je prva tako izčrpna in teoretično dodelana stilistično-besediloslovna analiza poročevalskih besedil. Kot je izrecno zapisal (in poudarjal tudi pri predavanjih študentom in študentkam) avtor sam, knjiga ni in ne bo učbenik za tvorjenje poročevalskih besedil, temveč je »zahtevno jezikoslovno branje, namenjeno študiju stilistike, besedoslovja in besediloslovja, posebno glede na poročevalska besedila« (Korošec, 1998: 6). Posebej je treba omeniti Koroščevo analizo naslovov in naslovja, ki je prva in še vedno edina (ne le v slovenskem raziskovanju novinarskega stila) tako poglobljena, natančna in celovita jezikovna in stilistična razčlemba naslovja v tiskanih medijih (Korošec, 1998: 43–159). Izkazuje se, da je z manjšimi popravki prenosljiva tudi na analizo sodobnega naslovja, vključno s spletnimi poročevalskimi mediji.

Pomen stilističnega raziskovanja je Korošec izkazal tudi v raziskavi *Razžalitve v sredstvih obveščanja kot jezikovnostilno in pravno vprašanje*.

Potekala je na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani (UL FDV) med letoma 1999 in 2001, izsledki so objavljeni v Korošec idr. (2002). Raziskava, ki so jo spodbudile številne sodne obravnave novinarjev zaradi razžalitve (Kazniva dejanja zoper čast in dobro ime, čl. 158 Kazenskega zakonika Slovenije¹⁰) v 90. letih ter v sodnih postopkih nenatančne in nasprotujoče si obrazložitve glede uporabljenih (potencialno žaljivih) jezikovnih sredstev, je s teoretskim aparatom stilistike (zavestni izbor profesionalnega pisca iz danega jezika, presojanje stilne vrednosti in stilno učinkovanje jezikovnih sredstev) postavila dobro podlago za presojanje in »vodilo pri vsakokratni odločitvi o tem, ali je indic jasen in namen dokazovanja dokazan ali ni« (Korošec idr., 2002: 15). Pravni in stilistični problem je namreč med *žaljivim izražanjem* in *namenom zaničevanja*, saj kazenski zakonik določa protipravnost razžalitve pri novinarskem (znanstvenem idr. delu) le, če je izrečen z namenom zaničevanja.¹¹ In prav indic namena je lahko razpoznan s stilistično analizo in pomaga kot prvi objektivizirani korak pri nadaljnji pravni presoji.

Objektivizirani deskripciji ter tipologiziranju in abstrahiranju stilnih značilnosti je Korošec sledil celotno obdobje razčlenjevanja poročevalskih besedil, le v zadnji razpravi o stilistiki novinarskih besedil (Korošec, 2004), ki je izšla ob 40-letnici študija novinarstva v Sloveniji, je ob neupoštevanju ustaljenih praks pri poročanju o kaznivih dejanjih izrazil pedagoško in znanstveno kritiko, celo gnev:

Žalostno je, ker je treba zapisati ugotovitev, da v jeziku sodobne poosamosvojitvene slovenske publicistike – in dneviškem poročevalstvu kot njenem najizrazitejšem delu – vladajo brezbriznost, samopašnost in vulgarnost. Brezbriznost ni podedovana iz prejšnjega režima, skotila se je iz novega lastništva (sicer skrbečega za zaslužek lastnikov medijev, kdorkoli že to so), samopašnost se kopa v neznanju in tušira z demokratizmom, vulgarnost pa se zamenjuje s stilom. Smo na najnižji točki upada. (Korošec, 2004: 18)

Ta zaradi kritične ekspresivnosti nepričakovana Koroščeva misel pri analizi novinarskega besedila sovpada tudi z njegovo preusmeritvijo raziskovalnega zanimanja z novinarskih na oglaševalna besedila v drugi polovici 90. let 20. stol.

¹⁰ Dostopno prek <https://zakonodaja.com/zakon/kz-1/osemnajsto-poglavje-kazniva-dejanja-zoper-cast-in-dobro-ime>, 20. 1. 2023.

¹¹ ».../ se ne kaznuje tisti, ki se o kom žaljivo izrazi v znanstvenem ali književnem delu, v resni kritiki, pri izvrševanju uradne dolžnosti, časnikarskega poklica ali politične dejavnosti, pri obrambi kakšne pravice, če se iz načina izražanja ali drugih okoliščin vidi, da tega ni storil z namenom zaničevanja.« (158. člen KZ, razžalitev: <https://zakonodaja.com/zakon/kz-1/osemnajsto-poglavje-kazniva-dejanja-zoper-cast-in-dobro-ime>)

Stilistika oglaševalnih besedil

Prizadevanje za analitični, deskriptivni, torej ne (zgolj) vrednotenjski vidik stila je značilen tudi za njegovo stilistično raziskovanje oglaševalnih besedil. Uvedba predmeta Jezik in stil oglaševanja v predmetnik programa Komunikologija – tržno komuniciranje (UL FDV) leta 1995 je spodbudila in preusmerila Koroščevo jezikoslovno zanimanje na danes vseprisoten množičnomedijski diskurz – oglaševanje. Prve objave s tega področja so po letu 1996 (prim. Korošec, 1996; 1999; 2000; 2001), leta 2005 je objavil knjigo *Jezik in stil oglaševanja*.

Tomo Korošec je prvi slovenski raziskovalec, ki je področje stilističnega raziskovanja prenesel na oglaševalna besedila. Z abstrakcijo jezikovno-stilnih postopkov pri tvorbi teh besedil in njihovim učinkovanjem na naslovnika je želel poglobiti teoretsko znanje o oglaševalnih besedilih in razviti kompetenco tvorbe (pri študentih in praktikih).

Kot pri analizi novinarskih besedil je tudi pri oglaševalnih ločeval jezikovno kritiko od jezikoslovne stilistične analize; njegov namen je bil analizirati oglaševalna besedila z jezikoslovno metodo, urediti, poimenovati in šele nato na podlagi jasnih kriterijev vrednotiti kakovost.

V pogovorih in pri predavanjih je opisoval bistvo znanstvenega raziskovanja in dela:

Ni dovolj, da pogledamo travnik in rečemo, da so na njem lepe cvetlice. Ali da opišemo barve njihovih cvetov. Cvetlice je treba natančno pregledati, razločiti razlike med njim, jih razvrstiti v tipe in abstrahirati spoznanja za vse, ki se raziskovanja ne bodo lotili. Šele takrat bomo znali o rožah povedati kaj bistvenega in tipološko razlikovalnega. (povzeto po predavanjih Toma Korošča, osebna udeležba)

Prav na tak način je stilistično cvetje raziskoval v novinarskih in oglaševalnih besedilih.

Tomo Korošec je raziskoval tudi na drugih področjih (od leksikografije, terminologije, skladnje in besediloslovja),¹² a vendarle je prav na področju medijske stilistike deloval celotno raziskovalno življenje in iz češke teorije funkcijskih stilov razvil lastno rigorozno stilistično analizo, ki sama najbolje dokazuje, da je teoretična stilistika zahtevna disciplina. Z analizo besedil z enakim sporočanjim namenom (ali njihovih delov) je razpoznaval skupne (besedilno ali žanrsko specifične) stilne značilnosti, jih utemeljil glede na učinek, razpoznaval tipe in sintetično abstrahiriral spoznanja. Njegova analitično-sintetična metoda pomeni, da je iz nabora novinarskih

¹² Pregled njegovega dela je natančneje predstavljen v Kalin Golob (2008).

in oglaševalnih besedil najprej izluščil zunanje vplivne dejavnike pri nastajanju besedil (t. i. stiltovorni dejavniki, ali moderneje, diskurzivne okoliščine, kotekst kot zunajbesedilne okoliščine), razpoznal tipične jezikovne izbire in strategije, jih definiral, razvrstil v tipe, neredko tudi grafično ponazoril. Tako izdelana teorija je seveda prenosljiva v prakso: prikazuje nabor, učinke ter prednosti in slabosti posameznih prvin; tipično rabo, žanrotvorne elemente in posebnosti. Študenti in študentke pri seminarskem delu še danes preverjajo posamezne ugotovitve obeh njegovih stilistik na sočasnem gradivu ter s tem osmišljajo in nadgrajujejo spoznanja o stilnih posebnostih besedil. Krog je tako sklenjen: iz empiričnega gradiva v teorijo in nazaj v prakso. Na prvi pogled abstraktna teorija je dobra podlaga za razumevanje delovanja jezika v novinarskih in oglaševalnih besedilih ter študentkam in študentom ter delujočim v medijih omogoča boljše jezikovne izbire v lastni profesionalni praksi.

Še vedno stilistika?

Ob tovrstni teoretski stilistiki, kot jo je pri nas najbolj objektivizirano, definirano in rigorozno razvil prav Tomo Korošec ter se poučuje na univerzitetni stopnji za bodoče profesionalne pisce v novinarstvu, oglaševanju, odnosih z javnostmi in tržnem komuniciranju, pa se – upoštevajoč družbeno komuniciranje v sodobni družbi (Kalin Golob, 2021; Korošec idr., 2002) – vedno bolj izkazuje tudi potreba po šolski stilistiki.

Javno komuniciranje, ki ga lahko s sodobno tehnologijo prakticira vsakdo, in vedno večja neformalnost v medčloveških odnosih namreč povzročata mnogo sporočanjških šumov, ki z neustrezno izbiro besed v določenih položajih preraščajo iz nevljudnosti v sovražnost in kazniva dejanja.

Kot smo raziskovali pri analizi razžalitev (Korošec idr., 2002), se slovenska sodišča v lovljenju ravnotežja med svobodo govora ter pravico osebe do časti in dobrega imena vse od 90. let ukvarjajo s (pre)številni obravnavami, zadnja leta pa se brezmejno banalizira, primitivizira in vulgarizira javno komuniciranje.¹³ Sploh politično, kolikor nas doseže prek medijev. V javni prostor vstopajo osebe, nevjane javnega komuniciranja, z omejenim besednim zakladom, z mislijo, da je v imenu svobode govora dopustno zapisati/izreči vse; ostra kritika se zamenjuje z žalitvami (političnega) nasprotnika, nizki stil postaja manira političnega komuniciranja do nasprotne politične opcije; kratka tviterska sporočila so predmet sodnih obravnav in pozivov nevladnih organizacij proti sovražnemu komuniciranju.

Za Aristotela (v Hamilton, 2014: 64) je bila retorika »spodobnost opazovanja v danem primeru razpoložljivih sredstev prepričevanja«. Vaje iz

¹³ Del ugotovitev v zadnjem poglavju izhaja iz že objavljenega zapisa v Kalin Golob (2002 in 2021).

govorništva so obsegale učinkovito sporočanje v vseh žanrih in besedilih. Študenti so prepisovali epske pesnitve svojih učiteljev in se s tem učili brati, pisati ter si širili besedni zaklad. Kot navaja Fahnestock (v Hamilton, 2014: 65), je bilo v antiki obvladovanje ustreznih izbir za posamezne okoliščine, torej razumevanje stila, pomembno od šolskih let do aktivnega življenja v odrasli dobi, saj so v retorični tradiciji nasveti o stilu gradili na obvladovanju jezikovnih osnov in so študente pripravljali na življenje aktivnih državljanov. Učni načrti so pokrivali pet retoričnih kanonov, od katerih sta se vse do danes ohranili invencija (kako tvoriti argumente) in elokucija (torej stil: razumevanje, kaj, kdaj in kako izbrati iz jezika). Retorika je zavzemala častno mesto v formalni izobrazbi dve tisočletji in pol. Isto znanje se je predajalo od 80 generacij učiteljev na 80 generacij učencev (Sperber in Wilson v Hamilton, 2014: 66).

Kot smo že zapisali, od začetkov retorike poznamo nauk o treh stilih: visokem (vzvišenem), srednjem (umirjenem) in nizkem (enostavnem). Vsak od stilov ima po antični retoriki značilna jezikovna sredstva, različne žanre in različen kontekst ustrezne rabe. Vsakega od njih je mogoče tudi zlorabiti ali "uporabiti zunaj sezone", kot naj bi svoje učence poučeval Aristotel (Horner, 1988). *Ars bene dicendi*, umetnost dobrega govorjenja, je bila v antiki glavni pogoj za uspeh v javnem življenju. *Bene* v Kvintilijanovi retorični šoli eksplicitno pomeni tudi moralnost govornika: popoln govornik mora biti predvsem dober človek (Visočnik, 2019: 843). Stilne kvalitete dobrega govora so gradile prepričljivost govorca: jasnost, razumljivost, estetske prvine, ustreznost okoliščinam, tvorcu in naslovniku.

V antiki je bil nizki stil predviden za ljudsko govorico ter je žanrsko pripadal komediji in satiri z izbiro (nižje) pogovornega jezika, danes prevladuje kot napadalni populistični diskurz, ki za diskreditacijo nasprotnika ne izbira (jezikovnih) sredstev. S svojo pogostostjo normalizira politični in javni prostor. Iz stilistike namreč vemo, da se s pogosto rabo jezikovna sredstva razaktualizirajo, izgubijo svojo stilno opaznost in postanejo običajna. Toleranca do tovrstnega izražanja se potemtakem s frekvenco rabe večja.

Osnovno stilistično znanje zato še posebej potrebujemo tudi danes, saj javna beseda v nizkem stilu vulgarizira javni prostor in krepi sovražnost v družbi. (Ostra) kritika je mogoča brez izbire nizkega stila, tako da vsakomur zagotavlja pravico do časti in dobrega imena. Z rabo nizkih jezikovnih sredstev, kamor sodijo med drugim vulgarizmi, psovke, žalitve, zaničljivi in slabšalni leksemi, pa tudi laži, družbo spreminjamo v nestrpno skupnost, kjer kultura javne besede postaja nepomembna, zato je v njej težko živeti.

Ars bene dicendi potemtakem omogoča *ars bene vivendi*. Ni človeka vrednega življenja brez našega prizadevanja za dobro, boljše, kultivirano: in s kultivirano besedo, jezikom lahko prispevamo k izboljšanju družbene klime, tudi tako, da reagiramo na nesprejemljivosti nizkega stila. Tu lahko

stilstika kot del šolske vzgoje in na vseh stopnjah pripomore h kulturi javne besede. Sokratova dialogika kot ena od predhodnic stilstike lahko v dobi algoritmov preseže strah, kako sploh še učiti jezik in dosežati razvoj besednega zaklada. Z učenjem argumentiranega in kvalificiranega razpravljanja je treba preseči faktografsko izobraževanje; na nek način je treba naprej v preteklost, pri tem so nam na voljo dosedanja spoznanja (slovenske) stilstike in njenih predhodnic.

Sklep

Z zastavljeno analizo smo iskali argumente za odgovore na v uvodu zastavljeni vprašanji o raziskovalni umeščenosti (slovenske) jezikoslovne stilstike in pomenu njenih spoznanj za jezikovno izobraževanje ter o prispevku Toma Korošča k razvoju (slovenske) teoretske stilstike.

Izpostavljamo naslednja spoznanja:

1. Pregled raziskovalnega dela in publiciranja kaže, da danes lahko govorimo o čezdisciplinarnosti, in ne zatonu stilstike kot jezikoslovne discipline. Ta izhaja iz zgodovinskega razvoja, iz njenih antičnih predhodnic ter stičnega področja med literarno vedo in jezikoslovjem. Mnoštvo metod in teorij je metodološka prednost, saj so za postmoderna besedila značilni rušenje norm, hibridni žanri, fragmentacija, večkodnost, medbesedilnost in medkulturnost. Prav zato tudi danes lahko sprejemamo koncept praške funkcijske stilstike o stilu kot integralnem delu zgradbe besedila, zaradi česar je stilstika »lahko kontrolna točka, brez katere bi v morju besedil, medbesedil, žanrov, pa tudi jezikoslovnih in vmesnih disciplin popolnoma potonili« (Hoffmannová, 1997: 175).
2. Velik del slovenskih stilističnih raziskav je od 60. let 20. stol. povezan z delom Toma Korošča, ki mu posvečamo tematski sklop. Z raziskovanjem medijskih besedil je razvil lastno teoretsko stilstiko. Iz novinarskih in oglaševalnih besedil je izluščil zunanje vplivne dejavnike pri nastajanju besedil, razpoznal tipične jezikovne izbire, jih definiral in razvrstil. Tako izdelana teorija je prenosljiva v prakso: prikazuje nabor, učinke ter prednosti in slabosti posameznih prvin; tipično rabo, žanrotvorne elemente in posebnosti. Na prvi pogled abstraktna teorija je dobra podlaga za razumevanje delovanja jezika v novinarskih in oglaševalnih besedilih ter študentkam in študentom ter delujočim v medijih omogoča boljše jezikovne izbire v profesionalni praksi. Koroščev stilistični pristop pomaga razumeti uporabo jezikovnih strategij posameznih žanrov in besedil ter z abstrakcijo odstira pogled na nekatere skupne značilnosti (medijskih) besedil. Te je mogoče aplicirati na nastajanje novih znotraj določene profesionalne skupnosti.

V množici jezikoslovnih disciplin in z razvojem tehnologij, s katerimi lahko ne le analiziramo, ampak celo tvorimo nepredstavljivo količino

besedil, smo stilistiko in njen smisel našli v iskanju predhodnic njenega razvoja in prepletu z drugimi disciplinami. Jezikoslovna stilistika obravnava stil kot (z)možnost posameznikove namerne izbire in urejanja jezikovnih sredstev, ki tvorijo konkretno besedilo (Čechová idr., 1997: 9; Korošec, 1998: 8). Stil je torej rezultat izbire med možnostmi (Verdonk, 2002: 6). Ta izbira med njimi je povezana z avtorjevim hotenjem, znanjem in okoliščinami sporočanja. Stilno učinkovanje pa je odvisno predvsem od prejemnika sporočila, ki postavlja ocene in razpoznava namere tvorca besedila (Sandig, 1986: 64–80). Paleta ocen je neizmerna, na enem polu imamo neekspresivno (strokovno), na drugem ekspresivno (čustveno), tako da se ocene nizajo od prazno, hladno, nevtrarno, abotno do melanholično, vedro, agresivno (Sandig, 1986: 78). Za stilni pomen ni bistvena stvarna vsebina, torej ne 'KAJ', ampak 'KAKO' (Franck v Sandig 1986: 131). Stil je NAČIN izražanja. Čeprav ni samostojna, ampak ena od konstitutivnih prvin besedila, ga je mogoče izolirati raziskovalno, analitično v opisu. Tako uporabnikom, ki »težijo k izolaciji stila za določene sporočanje namene« (Sandig, 1986: 332), olajšamo sporočanje izbire, jih usposablamo za profesionalne sporočevalce na posameznih področjih ali vsakdanje uporabnike jezika: prav zato je stilistično znanje pomemben del znanja in obvladovanja jezika.

LITERATURA

- Akhmanova, Olga (1976): *Linguostylistics: Theory and method*. Berlin, Boston: De Gruyter Mouton.
- Crystal, David (1998): *The Cambridge Encyclopedia of Language*.
- Čechová, Marie in kolektiv (1997): *Stylistika současné češtiny*. Praga: ISV – nakladatelství.
- Findra, Ján (2004): *Štylistika slovenčiny*. Martin: Vydavateľstvo Osveta.
- Hamilton, Craig (2014): *Stylistics as rhetoric*. V: Peter Stockwell (ur.) in Sara Whiteley (ur.), *The Cambridge Handbook of Stylistics*, 63–76. Cambridge: University Press.
- Hoffmanova, Jana (1997): *Stylistika a ...* Praga: Trizonia.
- Horner, Winifred Bryan (1988): *Rhetoric in the Classical Tradition*. St. Martin's: Palgrave Macmillan.
- Josić, Ljubica (2021): *Hrvatska lingvostilistika*. Zagreb: Filozofski fakultete Sveučilišta u Zagrebu, Stilistika.org.
- Kalin Golob, Monika (2002): *Jezikoslovna stilistika in razžalitve v tiskanih medijih*. V: Tomo Korošec et al., *Razžalitve v tiskanih medijih*, 31–46. Zbirka Znanstvena knjižnica, 48. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Kalin Golob, Monika (2008): *Jezikovna prepletanja: znanstvena misel Toma Korošca v spletu ved*. V: Monika Kalin Golob (ur.), Nataša Logar (ur.), Anton Grizold (ur.), *Jezikovna prepletanja*, 11–19. Knjižna zbirka Stičišča. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Kalin Golob, Monika (2021): *Lepa beseda lepo mesto najde?* V: Tanja Kamin (ur.), Nina Perger (ur.), Monika Kalin Golob (ur.), *60 let kasneje: UL FDV od A do Ž*,

- 147–148. 1. e-izd. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. Dostopno prek https://knjigarna.fdv.si/knjige/i_851_60-let-kasneje-ul-fdv-od-a-do-z, 12. 2. 2023.
- Katnič-Bakaršič, Marina (2007): *Stilistika*. Sarajevo: Ljiljan.
- Korošec, Tomo (1976): *Poglavja iz strukturalne analize slovenskega časopisnega stila*. Doktorska disertacija. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Korošec, Tomo (1996): *O nekaterih poimenovalnih vprašanjih v oglaševanju*. V: Anton Kramberger (ur.). *Slovenska država, družba in javnost: zbornik ob 35-letnici Fakultete za družbene vede, Univerza v Ljubljani, prispevki za okroglo mizo*, 27.–29. november 1996, 257–266. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Korošec, Tomo (1998): *Stilistika slovenskega poročevalstva*. Ljubljana: Kmečki glas.
- Korošec, Tomo (1999): *Prvo slovensko oglaševalno besedilo iz l. 1794 in njegov avtor Valentin Vodnik (1758–1819)*. *Slavistična revija* 47 (4): [381]–391.
- Korošec, Tomo (2000): *Oglaševalni ogovori*. V: Slavko Splichal (ur.), *Vregov zbornik*, 183–190. Ljubljana: Evropski inštitut za komuniciranje in kulturo, Fakulteta za družbene vede Univerze v Ljubljani. *Javnost* 7, supplement.
- Korošec, Tomo (2001): *K jezikovni teoriji prodajnih oglasov*. V: Slavko Splichal (ur.), *Vatovčev zbornik*, 109–116. Ljubljana: Evropski inštitut za komuniciranje in kulturo, Fakulteta za družbene vede Univerze v Ljubljani. *Javnost* 8, supplement.
- Korošec, Tomo, Monika Kalin Golob, Simona Zatler, Melita Poler Kovačič, Maca Jogan in Gregor Tomc (2002): *Razžalitve v tiskanih medijih*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Korošec, Tomo (2004): *Stilistika poročevalstva – španska vas*. V: Melita Poler Kovačič (ur.), Monika Kalin Golob (ur.), *Poti slovenskega novinarstva – danes in jutri: znanstveni zbornik ob 40. obletnici študija novinarstva na Slovenskem*, 17–31. Knjižna zbirka Media. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Korošec, Tomo (2005): *Jezik in stil oglaševanja*. Ljubljana: FDV.
- McIntyre, Dan (2014): *The year's work in stylistics 2013*. *Language and Literature* 23 (4): 389–401.
- Mistrík, Jozef (1985): *Štylistika*. Bratislava: Slovenske pedagogicke nakladatelstvo.
- Pogorelec, Breda (2011): *Stilistika slovenskega knjižnega jezika. Jezikovni spisi II*. Ljubljana: ZRC SAZU.
- Price, Hazel (2022): *The year's work in stylistics 2021*. *Language and Literature* 31 (4): 519–540.
- Sandig, Barbara (1986): *Stilistik der deutschen Sprache*. Berlin, New York: W. de Gruyter.
- Sowinski, Bernhard (1991): *Stilistik. Stiltheorien und Stilanalysen*. Stuttgart: J. B. Metzlersche Verlagsbuchhandlung.
- Stockwell, Peter (ur.) in Sara Whiteley (ur.) (2014): *The Cambridge Handbook of Stylistics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Toolan, Michael (2014): *The theory and philosophy of stylistics*. V: Peter Stockwell (ur.) in Sara Whiteley (ur.), *The Cambridge Handbook of Stylistics*, 13–31. Cambridge: Cambridge University Press.
- Toporišič, Jože (2008): *Stilnost in zvrstnost*. Ljubljana: ZRC SAZU.
- Verdonk, Peter (2002/2010): *Stylistics*. Oxford: Oxford University Press.

- Visočnik, Julijana (2019): Kvintilijanova Šola govorništva in pridiganje škofa Tomaža Hrena/Quintilianus' Institutionis Oratoriae and Sermons of the Bishop Tomaž Hren. *Bogoslovni vestnik* 78: 841–853.
- Uhlik, Mladen (2014): Dva poskusa pojmovanja stilistike: Charles Bally in Grigorij Vinokur. *Slavistična revija* 62 (4): 591–604.
- Wales, Katie (2014): The stylistic tool-kit: methods and sub-disciplines. V: Peter Stockwell (ur.) in Sara Whiteley (ur.), *The Cambridge Handbook of Stylistics*, 32–45. Cambridge: Cambridge University Press.